

GOSPODARSKI LIST

za poljedelstvo, gospodarstvo, svilorejo, trtorejo i. t. d.

Izhaja dvakrat

na mesec,

1875

Velja za celo leta f. 2.

za $\frac{1}{2}$ leta f. 1.

Društveniki dobivajo ga
brezplačno.

Izdavatelj c. kr. kmetijsko društvo Goriško.

Tečaj VI.

v Gorici dne 31. januarja

List 2.

Zapopadek :

1. Iz kmetijskega društva. 2. Žveplena sokislina v kletarstvu (spisal Prof. Dr. König, dalje). — 3. Odlikovanje. — 4. Nov kmetijski list. — 5. Gozdno drevje. — 6. O naši deželni kmetijski šoli. — 7. Trtna uš na Renu. — 8. Umetno ponarejevanje vina v državnem zboru. — 9. Novi sovražniki kmetijstva (dalje).

Iz kmetijskega društva.

(Iz odborove seje dne 21. jan.)

Predsednik naznanja, da je kmetijska poddružnica v Cirknem izvolila v glavni odbor gospoda Ernesta Klavžarja.

Sprejme se predlog odseka za živinorejo, da se za sedaj ne všliši prošnja g. T. Hitza, ki je predlagal, da bi se Švicarske krave, katere kupiti je odločil odbor za hribske kraje, podelile v izrejo nekemu posestniku v Polubinu.

Predsednik naznanja, da se je oglasilo nekoliko posestnikov za darila razpisana za zgledna gnojišča in sicer 4 iz polit. okraja Tomin 1 iz okraja Sežana, 3 iz okraja goriškega, in da treba vsled razgласa meseca februvarja pregledati dotična gnojišča, tedaj da se voli za to posebna presojevalna komisija.

Glavni odbor izvoli odbornika Povše-ta, da pregleda dotična gnojišča in potem sporočilo poda glav. odboru, da se potem podelijo darila. V vsakem okraju pa ima biti pri ogledu nazoč gosp. načelnik okrajne kmetijske poddružnice in še en ud kmetijskega društva.

G. dr. Levi predlaga, da društvo nemudoma pošlje prošnjo na visoko gosposko zbornico, v kateri naj prosi, da se overže od vis. c. kr. kmetij. ministerstva vis. državnemu zboru predložen načrt postave zaradi trtne uši (filoksera), ker ni dotična postava primerna potrebam in pravicam nograjskih posestnikov.

(Prihod. prinesemo o tem sporočilo).

Odbor pritrdi enoglasno izvrstnemu predlogu dr. Levija.

Gosp. E. Klavžar predlaga, da naj bi naše društvo naročilo 20 vaganov Ruskega lanenega semena pri c. kr. Kranjski kmetijski družbi, ki bo tudi letos več vaganov dotičnega semena v Rigi naročila ter opira predlog na prošnjo, katero mu je izročil g. načelnik kmetj. podružnice v Cirknem.

Odbornik Povše podpira ta predlog poudarjaje važnost lanu in predištva za dotični okraj, in omenja vgodni uspeh na Kranjskem z Rigajskim semenom, katero daja krasno zalo in dolgo predivo ter navede, da stroški za vožnjo ne bodo preseglji f. 30, na kar potem dr. Levi predlaga, da se naroči seme in da sme predsedništvo do 30 f. za vožnino potrošiti, kar tudi odbor potrdi.

Gosp. monsigr. Pauletiča predlog o povzdigi ribstva se odloži za razpravo v prihod. seji.

V društvo se sprejme gosp. Rustja posestn. iz Skrilj.

Žveplena sokislina v kletarstvu.

(Sp. Pr. Dr. König).

(dalje).

Žveplena sokislina ima tedaj moč uničiti razne gljivice; pa še sledečo velevažno lastnost ima, vsled katere jo moremo rabiti pri ohranjanju vina. V vodi ali tudi v vinu raztopljena in za nekoliko časa puščena na zraku zgubi ves duh in dotična tekočina dobi dokaj kisli okus. To ne odvisi od razvitega kisa, ampak od žveplene kisline, v katero se spreminja žveplena sokislina zaradi lastnosti, da toliko kislega iz zraka v se popije. Kakor je kislec neobhodno potreben pripomoček, da se more sprevoditi alkohol v kis, tako mora vsikdar biti uničen sprevod alkohola v kis, če je alkohol obvarovan dotike kislega in prav žveplena sokislina more ga obvarovati, ker potegne na se ves kislec, ki iz zraka dohaja v sod, ter ga stori vinu neškodljivega.

Kako se žvepla, je gotovo vinorejcem znano in le na to opozorujemo, da bi se posluževali aparata za žvepljanje, vsled kterega pogori žveplo v zaprtem in se le dim po cevi vpelje v sod.

Denes pa smo že en korak o tem naprej ter moremo vinu pridružiti žvepleno sokislino, brez da bi žveplo žgali; to dosežemo, če vržemo v vino nekoliko žvepleno-sokislega apna (schwefligsaure Kalk), s katerim takoj ustaviti moremo v vinu nadaljevanje nevarnega razpadanja. Tak način se prav lahko izvršuje in ga živo priporočamo posebno za vroči poletni čas.

Natanjčne skušnje s tem sredstvom je izvršil g. dr. Monà v kleti naše kmetijske šole in sicer s prav povoljnim vspedom; žvepleno sokislo apno se je v kemijski delalci kmetj. šole napravilo.

Le prav v majhni množini se je rabilo to sredstvo ter polagoma v vino metalo o poletnem času in *popolnoma* obvarovali smo vino kisanja in nektare manjše sode belega vina smo ohranili v sladkosti skozi dve leti s prav prijetnim okusom in popolnim zdravjem.

Gotovo je, da prevelika množina žvepleno-sokislega apna se ne sme rabiti, ker je tudi nepotrebna, vendar kakor naše skušnje kažejo, ne škoduje, če je ni izredno od več. Po mnogih skušnjah moremo nasvetovati sledečo množino žvepleno-sokislega apna za en kvinč vina:

da se pomanjša vrenje treba 18.6 gramov (ali $\frac{3}{4}$ lota)

da se začasno ustavi vrenje 37.5 gramov (ali $1\frac{3}{4}$ lota)

da se popolnoma ustavi vrenje 75.3 gramov (ali $3\frac{1}{2}$ lotov).

Revno, lahko vino potrebuje več, močno alkoholno vino pa manjšo množino.

Ker se gljivice, tedaj tudi kisne gljivice (*Mycoderma aceti*) nahajajo v kleti in sicer v zraku, bi moglo požiganje žvepla v kleti dokaj koristiti, ker razvijala bi se žveplena sokislina, koja bi v zraku nazoče gljivice pokončala, s tem pa bi do vina ne dohajal zrak vkužen s takimi gljivicami. Pa prehitro se skisa žveplena sokislina v zraku, v katerem dobiva toliko kisleca, tako da bi tako požiganje žvepla bilo brezuspešno. Bolje bi bilo, da bi se polagoma pa vedno po malem razvijala žveplena sokislina, in zato mi je naročil ravnatelj dr. Monà, da to vprašanje konečno rešim.

Napravljal sem razne poskušnje ter požigal žveplo v večih kosih pa tudi v prah zmleto, ktero pa prehitro gori. Poskusil sem raztopiti žveplo v mastnem olju, pa tudi to ni šlo, ker ni dovolj raz-

topljivo v mrzlem, v viši toplini pa se je zgostila dotična tekočina in prav slabo gorela. Poskusil sem še zažigati žvepleni ogljenec v alkoholni lampi s prav majhnim plamenom in vseh je bil prav vgoden.

Žvepleni ogljenec je tekočina oljnate lastnosti in se more v kupčiji za nizko ceno dobivati; njegov plamen je vedni vir žveplene sokislne, ki se more prav lahko urediti, tako da se razvija večja ali manjša množina žveplene sokislne, kakor hoče in potrebuje kletar.

Veče poskušnje o tem se vršijo v kleti Kmetijske šole, katerih izid bomo častitim bralcem gospod. lista naznanili.

PROF. DR. KÖNIG.

Žvepleno-sokislo apno se more v kemijski delalnici kmetij. šole dobivati za prav majhno ceno. „Ured.“

Odlikovanje.

Gosp. Jan. Lavriha, nadžupan in posestnik v Dolini, tudi ud našega Goriškega kmetijskega društva je prejel od Njih veličanstva za velike zasluge v kmetijstvu zlati križec za zasluge v poljedelstvu. Slava gospodu Lavrihi, vrlemu članu našega kmetijskega društva!

Nov kmetijski list.

Z novim lelom začel je izhajati „Kmetovalec“, ilustrovan vseslovensk kmetijski list. Glavni urednik mu je gospod Josip Kristan, pristav na vinorejski šoli na Slapu. Za vse leto velja 3 gl. za pol leta 1 gl. 60 kr.; naročuje se pri g. Viktorju Dolencu, lastniku „Soče“ v Gorici.

Gozdno drevje.

Kakor do sedaj bode tudi letos mogoče dobivati mlada gozdna drevesica iz semenišča za izrejo sajenic v Gorici.

Podeluje jih vis. c. kr. namestništvo v Trstu, ali brezplačno ali proti primerni znižani ceni.

Brezplačno se podelujejo drevesca občinam pa tudi revnišim posestnikom, ki dokažejo, da hočejo pogozditi kak zapuščen gol prostor.

Prošnje se imajo vložiti pri c. kr. namestništvu v Trstu.

Cena je:

	100 drevesc	-- gl.	50 kr.,	znižana cena	— gl.	25 kr.
Bor,		—	50	"	—	25
Smereka,	"	"	"	"	"	"
Mecesen	"	1	—	"	—	50
Hoja	"	2	—	"	1	—
Divji kostanj	"	2	40	"	1	20
Javor	"	1	20	"	—	60
Ajlant	"	—	50	"	—	25
Jesen	"	1	—	"	—	50
Kristov trn	"	1	40	"	—	70
Akacija	"	—	40	"	—	20
Lipa	"	4	—	"	2	—
Brest	"	—	80	"	—	40
Žlahni kostanj	"	2	—	"	1	—
Oreh	"	4	—	"	2	—
Hruške	"	1	—	"	—	60
Jabelka	"	—	80	"	—	40
Češplje	"	1	20	"	—	60
Češnje	"	6	—	"	3	—

Za mlajše sajenice je na pol nižja cena.

Gospodarji in občine! skrbite za pogozdevanje mnogobrojnih goličav; skrbite, da ne dobè vaši nasledniki za Vami gola zemljišča tako da jim bo treba stradati celo drv. V združeni moči moremo veliko doseči. Uže sedaj po zimi se morejo skopati jame, v katerih se bodo sadila mlada drevesca. Vsak posestnik (pa tudi gostač) naj pošlje vsaj enega delalca, iz cele občine bo jih lahko nad sto in ti morejo v enem tednu več tisoč jamic skopati. Ko nastopi spomlad, sadile se bodo sajenice, ktere bodo v takih uže po zimi prekopenih ljuknjah dobro rastle, ker našle bodo dobro zrahljano zemljo.

Vložite tedaj pa nemudoma prošnje za brezplačno podelitev drevesc, da dobiti vam potrebno število sajenic.

O naši deželni kmetijski šoli.

Dne 15. januv. je bila seja deželnega odbora, v katero so bili poklicani tndi učitelji deželne kmetijske šole. Razgovor je bil o preustrojitvi sedanje srednje kmetijske šole v nižo praktično kmetijsko šolo; g. ravnatelj je namreč izročil vis. dež. odboru predlog za preustrojitev. Visoki deželni odbor je izrazil, da se strinja popolnoma s predlogom in naročil, da ravnateljstvo naglo izdelata natančen in popolen načrt za nižo kmetijsko šolo. — Veseli nas, da

je vendar prišel čas, da vsi merodajni krogi spoznavajo, da za našo goriško deželo je le praktična nižja kmetijska šola prava, *kar smo od nekdaj, ko je šola komaj bila otvorjena trdili*, čeravno bi to nekteri gospodje — kaj radi zatajili in tako tudi nam pripisovali, da smo sokrivi dosedanjega stanja kmetj. šole. Skrbeli bomo kolikor bo v naši moči, da se za nižjo šolo ustanovi tak načrt, kakoršen je slovenskim poljedelcem potreben, in tudi denes poudarjamo, da treba učence ne izključljivo le mehanično, ampak tudi dovolj teoretično izobraziti, saj znanost je prava in podloga celemu napredku; tako imenovane nižje kmetijske šole pa, v katerih se nekako le v delu dobro izurjeni hlapeci odgojujejo, ne maramo mi, ker znamo, da ni primerna našim razmeram, ter bi tudi v deželi le malo pripomogla k boljemu napredku kmetijstva.

Sicer pa menimo, da sedanji šoli pomanjkuje vsestransko urejene zgledne kmetije, teoretične znanosti imajo dijaki gotovo dovolj in želeli bi bilo le, da bi se o tem prepričati hoteli prijatelji in tudi morda prekrivični nasprotniki zavoda, — kar bo prav lahko pri *izpitih za prvo šolsko polletje*, bi bodo dne 4. in 5. februarja t. l. predpoldne od 9—12 in popoldne od 2—5.

Izpraševalo se bo iz sledečih predmetov:

Trtoreja; iz poljedelstva oddelek „obdelovanje travnikov in pašnikov; gozdarstvo; gospodaroslovje; živalstvo; anatomija in fiziologija živali in organska kemija.

Trtna uš na Renu.

Dr. Blankenhorn je našel v ameriškanskih trtah v Annaberg-u na Reuskem trtno uš (filoksero) in sporoča, da je na koreniki ene trte toliko uši videl, kakor jih je navadno le na trtnih korenikah na Frankoskem, kder silovito razsaja ta trtni sovražnik.

Dr. Blankenhorn trdi, da morajo biti uši tudi drugod v drugih vinogradih, v katerih so zasajene ameriškanske trte, da treba tedaj vse preiskovati, ker najnovejše skušnje kažejo, da more trta vsem tem, da je uže na njej filoksera, životariti brez da bi kazala kako hiranje. Pozor trtorejci, ki ste po vaših vinogradih zasadili ameriškanskih trt!

Umetno ponarejevanje vina v državnem zboru.

Kakor smo uže v našem listu naznanili, zbrali so se odlični

vinorejci v Mariboru, ter so napravili prošnjo in odposljali jo državnemu zboru, v kateri prosijo, da bi se napravila ostra postava proti ponarejevanji umetnega vina, kakoršnega se sedaj zelo veliko dela in prodaja, tako da je pridelovalec naravnega vina hudega tekmeča dobil, kar žuga hudo škodo celi trtoreji. Državni zbor je izvolil poseben odsek, ki ima to vprašanje natančno premisliti in rešiti, ta pa je kot zvedence v dotično komisijo poklical gg. velike vinske trgovce Leibenfrost, Römer, Schlumberger, Schneider, Liebel; prof. dr. Rösslerja, direktorja bar. Babota in prof. Schneiderja.

Želeti bi bilo, da bi se prepravična prošnja uslišala, ker umetno napravljeno vino veliko manj stane, kakor pa naravno pridelano vino, ktereга trtorejec morda vsakih 10 let enkrat v prav obilni množini pridelal, 5krat mu ga pa mraz, slana, toča pobere, vsem tem pa mora plačati davke, delalce, i. d. Res pravijo oni, ki zagovarjajo svobodo tudi v vinski trgovini, da naj kupec poskuša vina, da vsak naj se varuje biti opeharjen. Poprašamo pa, ali je mogoče še celo izvedenemu trgovcu, da razločiti more pravo ali naravno vino od umetnega, kteremu prištevamo posebno petiota. V velikem shodu vinorejcev v Trierju l. 1874. so prav odlični Renski vinorejci, tudi izvrstni kemikarji protestovali proti prostosti, ktero do sedaj uživajo ponarejevalci vina in posebno se je v tem shodu poudarjalo, da tudi kemikar ne more določno izreči sodbo, ali je naravno ali umetno ponarejeno vino v posodi.

Radovedni smo, ali bo dotična komisija izrekla se za ostro postavo proti ponarejevanji vina, ali bo zagovarjala svobodo o tem, kakor „Weinlaube“, ktera meni, da bi taka postava po nikakem ne koristila vspesnemu razvitku vinoreje.

Vprašanje je velevažno in vredno, da bi se vsestransko in temeljito preiskovalo, predno se izreče mnenje proti ali za postavo.

Novi sovražniki kmetijstva.

(dalje.)

(po okrožnici slav. kmetijskega ministerstva).

Korunov žužek ni veči od navadnega vsem z anega keberčka „polonica“, ima rumenkasta krila, na kterih ima po 5 podolgastih prog. Babica poleže po 1000 jajčič, iz kterih se rujavkaste ličinke s črno glavo in črnimi nogami izvalijo; na vsaki strani života ima gosenica dvojno vrsto črnih marog. Gosenica se zarije v zemljo in

ondi se spremeni v bubo enake barve. Jajčica so prizorna, rudečorumeni in se drže na spodnji plati korunovega listja. V enem mesecu se iz jajčica izleže keber, ki se v teku leta 4 krat zaredi. Gosenice požro vse korunovo perje, tako da mora rastlina vsahniti. Prikaže se v strašanski množini, celo več milijonov jih pride in zato je nevarnost silna, kakor nam skušnje pričujejo v Ameriki, kder je strašansko škodo uže učinil. Najboljše sredstvo za preganjanje tege kebra je potresanje Šeelvvega zelenca, ki se pomeša z moko, živim apnom in mavcem; tako zmes rabiti pa je zelo nevarno, ker je silno strupena, čeravno ne škoduje niti gomojilnicam niti perju koruna.

Nič manj škodljiv keber je slivni rilčekar (*Conotrachelus nenuphar*).

Slivni rivčekar je majhen, hrapov (negladek), grbast in rujavkast žužek, ki spada v mnogobrojno vrsto rivčkarjev (*Rüsselkäfer*, *Curculionidae*). Blizo $\frac{1}{5}$ palca je dolg brez rivca, in se od drugih rivčkarjev lahko loči v tem-le: na sredi obojnega svojega krila ima podolgast grb, ki je podoben noževi ojstrini in je črnemu pečatnemu vosku enak, za tema grboma je široka progga ilovične barve v sredi bolj ali manj bela.

One (babice) navrtajo že v prav mlade slive luknjice in položijo v vsako okroglast beli jajček. V vsem skupaj ena babica zleže 50—100 jajčic in sicer najraji v slive in češplje, breskve in marelice, pa tudi v češnje, jabelka, hruške in kutne. Iz jajčica se izleže ličinka, prav droban, mehak in breznožni črv z roženo glavico, ki se redi od še nezrelega sadja. Sad, v katerem je ta črv, ne dozori več, ampak odpade, razun češnje, ki vendar še dozori. Potem se ličinka v zemljo zarije in v mešiček (bubo) spremeni, iz katerega popolnoma dozoren žužek izleze. Če ta mrčes ne najde sadja s košicami, gré na sadje s peškami; kjer pa tudi tega ni, ogloda skorjo mladih nježnih vejic. Slivni rivčekar se pomnoži v tako neverjetno velikem številu, da pokonča sadno drevje celih dežel, kar se je zgodilo že večkrat v deželi Missouri in Illinois. Tudi ta keber potuje že več časa iz kraja v kraj, od zahoda v izhod, in bode kmalu priromal do bregovja Atlantiškega morja.

(dalje prih.)

Zal: c. kr. kmetijsko društvo; Odgovorni urednik prof. F. POVŠE.

Tiskar Seitz v Gorici.